

PRIKAZI I OSVRTI

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historiju

Broj 61
Godina XXXI
Maj, 2026.
[str. 239-244]

© Monos 2026

PRIKAZI I OSVRTI

Zbornik radova sa međunarodne konferencije Država i pravo – izazovi i perspektive: Gračanička škola lokalne historiografije, povodom 50 godina spisateljskog i naučnog rada Omera Hamzića i 30 godina časopisa Gračanički glasnik (Tuzla, 18. 12. 2025)

*UG "Naučno društvo pravnika" Tuzla i Univerzitet u
Tuzli – Pravni fakultet, Tuzla, 2026.*

Da li je potrebno naglašavati veličinu autora koji iza sebe ima bezbroj objavljenih knjiga, naučnih radova, studija i drugih vidljivih rezultata dugogodišnjeg rada? Da li je potrebno posebno isticati i osjećaj ponosa zato što tog autora poznajete, pratite, s njim sarađujete i od njega učite?

Okupiti veliki broj ostvarenih izlagača na jednom mjestu, koji izlažu različite teme iz svih aspekata djelovanja jednog autora, pri tome povezujući prošlost, sadašnjost i budućnost, jer je autor istovremeno i vizionar, nije mala stvar. Ni za autora, ni za mjesto iz kojeg dolazi. Govoriti o autoru, dotaći se bolnih i manje bolnih tema, nepravdi s jedne strane, a istovremeno govoriti o činjenicama i istraživanjima, potkrijepljenim riječima i dokazima, s druge strane, znači suočiti se s punim rasponom jedne složene i odgovorne naučne i javne biografije.

U Tuzli je 18. 12. 2025. godine održana međunarodna naučna konferencija Država i pravo – izazovi i perspektive: Gračanička škola lokalne historiografije, povodom 50 godina spisateljskog i

naučnog rada Omera Hamzića i 30 godina časopisa Gračanički glasnik. Organizatori skupa bili su UG "Naučno društvo pravnika" Tuzla i Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli, uz pokroviteljstvo Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke, Grada Gračanice i Vlade Tuzlanskog kantona. Ovaj naučni skup okupio je više od 40 izlagača iz svih krajeva Bosne i Hercegovine, Srbije i Hrvatske, iz različitih institucija: univerziteta, muzeja, instituta, arhiva i biblioteka, a sve s ciljem predstavljanja pola stoljeća naučnog stvaralaštva prof. dr. Omera Hamzića i tri decenije kontinuiranog izlaženja Časopisa za kulturnu historiju Gračanički glasnik, čiji je Hamzić osnivač i glavni urednik.

Svi radovi, izuzev dva ili tri koja su na konferenciji predstavljena u formi saopštenja, objavljeni su u ovom Zborniku, koji na 639 stranica, mahom kroz osvrt na Hamzićevo stvaralaštvo, donosi priču o zavičaju, lokalnoj historiografiji, državi i pravu, književnosti, prošlosti i sadašnjosti. Radovi podsjećaju na važnost očuvanja zavičajne memorije, uključujući državnopravne analize, studije o Drugom svjetskom ratu, kolektivno pamćenje i razvoj gračaničke čaršije, terenska

istraživanja, ulogu arhiva, muzeja i biblioteka, analizu velikodržavnih ideologija i njihovih refleksija, kao i doprinos dr. Omera Hamzića bosanskohercegovačkoj historiografiji i njegovu odgovornost u oblikovanju kulture sjećanja i uredničke prakse.

Radi lakšeg praćenja Zbornika, bitno je napomenuti da je on strukturiran u tri tematske cjeline.

I. cjelina: "Institucija pamćenja – Gračanički glasnik i lokalna historiografija"

Prva cjelina donosi 11 radova koji analiziraju Gračaničku školu lokalne historiografije kao

metodološki utemeljen istraživački i izdavački projekat, razvijan gotovo tri decenije oko časopisa Gračanički glasnik (1996–2025) i naučnog rada Omera Hamzića. U ovoj cjelini nalaze se radovi: Edina Mutapčića (Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli), "Gračanička škola lokalne historiografije kao metodološki utemeljen istraživački i izdavački projekat"; Azema Kožara (UG Društvo historičara Tuzla), "Uloga i značaj časopisa u kreiranju znanja: primjer Gračaničkog glasnika"; Izeta Mašića (Akademija medicinskih nauka u Bosni i Hercegovini), "Vakufska hastahana u Tuzli (1847.) i počeci organiziranog zdravstva u Gračanici"; Abdulaha Husića (Medžlis Islamske zajednice Gračanica), "Doprinos Gračaničkog glasnika historiografiji Medžlisa Islamske zajednice Gračanica"; Damira Džafića (Kantonalna uprava za inspeksijske poslove TK), "Urbani i demografski razvoj sliva rijeke Spreče u ogledalu Gračaničkog glasnika"; Kemala Nurkića (JU Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa TK), "Osmanski popis iz 1850/1851. godine kao izvor za rekonstrukciju demografske i socijalne slike Gračanice i okolnih naselja"; Mirze Džananovića (Filozofski fakultet Univerziteta u Zenici), "Salih Jaliman i mikrohistorijska istraživanja u Bosni i Hercegovini: saradnja sa Gračaničkim glasnikom"; Azemine

Ahmedbegović (UG Gračaničko keranje Gračanica), "Gračaničko keranje: od inicijative Gračaničkog glasnika do univerzalnog simbola kulture sjećanja na genocid"; Saliha Kulenovića (Univerzitet u Tuzli), "Sjećanje na Gračanicu: terenska etnografska istraživanja, prve knjige i časopis Gračanički glasnik"; Lejle Đulić (JU Mješovita srednja škola Gračanica), "Zavičaj kao književni svijet: stvaralaštvo Atifa Kujundžića i Gračanički glasnik"; te Mehmedalije Hadžića (Rijaset Islamske zajednice u BiH, Sarajevo), "Bez Gračaničkog glasnika naše znanje o ljudima i životu Gračanice bilo bi oskudno".

Ovi prilozi pokazuju kako se dugotrajnim uredničkim radom i stabilnom koncepcijom može izgraditi "škola" lokalne historije – ne u formalno-institucionalnom smislu, nego kao prepoznatljiv standard rada, mreža saradnje i istraživački habitus. Kako ističe prof. dr. Edin Mutapčić, glavni i odgovorni urednik Zbornika, upravo se u toj činjenici nalazi jedna od ključnih vrijednosti cijelog poduhvata.

II. cjelina: "Djelo i naslijeđe – Omer Hamzić u historiografiji i kulturi sjećanja"

Radovi u ovoj cjelini, njih dvanast, predstavljaju Omera Hamzića i njegov doprinos na osjetljivim i često marginaliziranim temama, njegov odnos prema dokumentaciji, te mjesto njegove publicistike i uredničke odgovornosti u oblikovanju

kulture sjećanja. Ujedno, ova cjelina pokazuje da “naslijeđe” u historiografiji nije samo bibliografija, nego i izgrađena infrastruktura: tematska polja koja su otvorena, izvori koji su sačuvani i standardi rada koji ostaju kao putokaz drugima. I ovu misao jasno naglašava prof. dr. Edin Mutapčić kao glavni i odgovorni urednik Zbornika.

Autori radova i teme zastupljene u drugoj cjelini jesu: Izet Šabotić (Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli), “Doprinos Omera Hamzića razvoju bosanskohercegovačke historiografije”; Adnan Jahić (Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli), “Drugi svjetski rat u historiografskim radovima Omera Hamzića”; Mensura Mujkanović (JU Muzej Tešanj), “Muzeološki doprinos dr. Omera Hamzića u kontekstu Gračanice”; Ajdin Huseinspahić (Pravni fakultet Univerziteta u Zenici), “Velikodržavne politike i sudbina Bošnjaka u Drugom svjetskom ratu: Hamzićev interpretativni okvir”; Dževad Drino (Pravni fakultet Univerziteta u Zenici), “Sadašnja prošlost Omera Hamzića”; Salkan Užičanin (Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli), “Gračanica od posla čaršija – naslov jedne knjige Omera Hamzića, danas općenarodni simbol poduzetničkog duha grada”; Ago Mujkanović (JU Opća biblioteka Tešanj), “Između zaborava i pravde: teška baština u Gračaničkom glasniku i opusu dr.

Omera Hamzića”; Vedada Baraković (Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli), “Zabilježeno i nezabilježeno: ratni angažman publiciste dr. Omera Hamzića”; Edhem Muftić (Lukavac) i Mihad Sakić (JU Javna biblioteka Lukavac), “Atif Kujundžić o kulturnoj misiji Gračaničkog glasnika i ulozi njegovog osnivača”; Zlatko Dukić (Savez antifašista i boraca NOR-a Tuzlanskog kantona), “Omer Hamzić – Don Kihot ili...?”; Mina Kujović (Arhiv Bosne i Hercegovine), “Arhiv Bosne i Hercegovine u istraživanju lokalne historije i doprinos dr. Omera Hamzića”; te Senahid Kahrimanović (Gračanica, Stjepan Polje), “Od dječackog stiha do uredničke odgovornosti – iskustvo Omera Hamzića i Gračaničkog glasnika”.

III. cjelina: “Kontekst i horizonti – država, pravo i historijski procesi”

Treća cjelina Zbornika smješta prethodne analize u širi državno-pravni i civilizacijski horizont, naglašavajući da historiografska produkcija ne postoji izvan normativnih i institucionalnih okvira. Radovi u ovom dijelu razmatraju razvoj pravnih koncepata, obrazovnih institucija, diplomatije i religijskih intelektualnih tradicija kao ključnih činilaca historijskog procesa. Time se afirmira ideja da je lokalna historija uvijek u interakciji sa strukturama države, prava i ideologije te da je razumijevanje tih odnosa nužno za cjelovitu interpretaciju prošlosti. U teorijskom smislu ova cjelina

problematizira odnos između normativnog poretka i historijske stvarnosti, ukazujući na dinamiku između institucija i društvenih aktera. Zbornik se tako konceptualno zatvara u ravnoteži između mikro-historijskog pristupa i makrohistorijskog konteksta, između pamćenja i pravno-političkih struktura koje ga oblikuju. I ovu dimenziju posebno naglašava prof. dr. Edin Mutapčić kao glavni i odgovorni urednik Zbornika.

U trećoj cjelini predstavljeno je devet referata: Mustafa Cerić (Bošnjačka akademija nauka i umjetnosti – BANU), "Islam i oblikovanje u Bosni: primjer Gračanice"; Enes Karić (Fakultet islamskih nauka, Sarajevo), "KOPAH – srpski prijevod Kur'ana Miće Ljubibratića"; Suad Bećirović, Ergin Hakić i Enver Međedović (Univerzitet u Novom Pazaru, Srbija), "Institucionalizacija visokog obrazovanja u Sandžaku i njen uticaj na razvoj lokalnih elita"; Domagoj Rožac (Univerzitet u Rijeci, Hrvatska), "Osobna prava između abus i iuris i javnog poretka: od rimskog prava do suvremenog hrvatskog građanskog i poreznog prava"; Nerkez Arifhodžić (Univerzitet u Travniku), "Diplomatija Bosne i Hercegovine 1992–1995: između ličnog iskustva i naučne analize"; Hana Younis (Institut za historiju Univerziteta u Sarajevu), "Vrhovni šerijatski sud kao izvor za sagledavanje lokalne historije u

periodu austrougarske okupacije i uprave (1878–1914)"; Ivan Balta (Sveučilište u Osijeku, Hrvatska), "Političke i društvene prilike u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Slavoniji u predvečerje Prvog svjetskog rata (1903–1914): državljanstvo i nagodbena pitanja"; Alma Osmanović Veladžić (Univerzitet u Sarajevu), "Doprinos časopisa Prilozi za orijentalnu filologiju izučavanju lokalne historiografije Bosne i Hercegovine"; te Davorin Taslidžić (Panonska akademija umjetnosti i kulture), "Život i djelo obilježeno putom kroz drač – bez novih ogrebotina (Julijana Matanović, preko trnja do zvijezda)".

Ovaj Zbornik radova našao je svoje mjesto u Zavičajnoj zbirci Narodne biblioteke "Dr Mustafa Kamarić" u Gračanici, zajedno s legatom prof. dr. Omera Hamzića. Time je simbolički vraćen u sredinu iz koje je proistekla velika većina tema, pitanja i istraživačkih impulsa koji ga nose.

Ali pravo značenje ove knjige nije samo u tome što ona dokumentira jednu uspjelu konferenciju niti samo u tome što dostojno obilježava dva važna jubileja. Njena je veća vrijednost u tome što potvrđuje jednu mnogo širu i važniju činjenicu: da se ozbiljan naučni rad, trajna produkcija znanja i pouzdana kultura pamćenja, kako je više puta rečeno na Konferenciji, mogu graditi i izvan velikih akademskih centara, onda kada iza njih stoje upornost, metodološka

odgovornost, uređivačka sabranost i svijest o javnoj svrsi znanja.

Zato ovaj Zbornik ne treba čitati samo kao zbornik o jednom autoru, jednom časopisu ili jednoj konferenciji. Treba ga čitati kao svjedočanstvo o mogućnosti da se iz lokalnog iskustva razvije ozbiljan model

naučnog rada, a iz zavičajne memorije pouzdana mikrohistorija. U tom smislu, i konferencija i Zbornik ostaju trajna potvrda da bez istine o malom prostoru nema ni pouzdane slike velikog vremena.

Senada Letić